

ӘОЖ 796.015(574)

## ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БҰҚАРАЛЫҚ СПОРТТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫ ТАЛДАУ

*Анахаев А.А.*

Магистрант, Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы  
мемлекеттік басқару академиясы, Астана қ., Қазақстан Республикасы

**Ғылыми жетекші:** Масалимова Ә.Р. - МСҰМ профессоры, филос.ғ.д.,  
профессор, ҚР Педагогикалық ғылымдар академиясының академигі,  
Академияның ғылыми қызмет жөніндегі вице-ректоры

*Мақалада Қазақстан Республикасындағы бұқаралық спортты дамытуға бағытталған мемлекеттік саясаттың қалыптасуы мен іске асырылуы талданады. Зерттеу барысында бұқаралық спорттың әлеуметтік маңызы, қазіргі жағдайы, негізгі проблемалары мен оларды шешу жолдары қарастырылады. Автор Қазақстан тәжірибесін Финляндия, Оңтүстік Корея және Франция үлгілерімен салыстырып, ұлттық деңгейде тиімді саясат жүргізуге арналған нақты ұсыныстар ұсынады.*

**Кілт сөздер:** бұқаралық спорт, мемлекеттік саясат, салауатты өмір салты, спорт инфрақұрылымы, халықаралық тәжірибе.

Қазақстан халқының денсаулығын нығайту және өмір сүру сапасын арттыру – мемлекет үшін стратегиялық маңызды міндет. Сондықтан халықтың дене шынықтырумен және спортпен жаппай шұғылдануына жағдай жасау өзекті мәселе саналады. Бұқаралық спорттың дамуы ұлт саулығының кепілі деп есептеледі, өйткені дені сау әрі белсенді азаматтар ғана елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына толыққанды үлес қоса алады. Мемлекет басшылары өз Жолдауларында халықтың спортпен айналысуына қолайлы орта қалыптастыру керектігін бірнеше мәрте атап өтті. Мәселен, Қазақстан Президенті Қ. Тоқаев 2019 жылғы Жолдауында «бұқаралық спортты дамыту – пирамида іспетті: оның басында чемпиондар тұрса, негізінде – сау әрі саналы ұрпақ, мықты ұлт қалыптасуы тиіс» деп, осы бағытта кешенді бағдарламалар қабылдауды тапсырған. 2024 жылғы 2 қыркүйектегі Жолдауында да Президент бұқаралық спортты дамытуға көбірек көңіл бөлу қажеттігін, онсыз жас ұрпақты салауатты өмір салтына тәрбиелеп, халық денсаулығын жақсарту мүмкін еместігін айтты. Бұл саясатты жаңа жағдайға сай заңнамалық тұрғыда жетілдірудің маңыздылығы да ерекше аталып өтті.

Осы зерттеу мақаласы Қазақстан Республикасында бұқаралық спортты дамытуға бағытталған мемлекеттік саясаттың қалыптасуы мен іске асырылуын талдауға арналған. Зерттеудің басты мақсаты – бұқаралық спорт саласындағы қазіргі мемлекеттік саясаттың тиімділігін бағалап, оны жетілдіру жолдарын айқындау. Осы мақсатта бұқаралық спорт ұғымының мәні мен әлеуметтік маңызын теориялық тұрғыда қарастыру, аталған саладағы саясаттың тұжырымдамалық негіздерін талдау, Қазақстандағы бұқаралық спорттың даму ахуалы мен заңнамалық негіздерін шолу, озық шетелдік тәжірибені саралау және алынған деректер негізінде нақты ұсыныстар әзірлеу міндеттері қойылды. Зерттеу сұрағы: **Қазақстандағы бұқаралық спортты дамытуға арналған мемлекеттік саясат қаншалықты тиімді жүзеге асырылуда және оны жетілдіру үшін қандай шаралар қажет?**

Ғылыми әдебиеттерде бұқаралық спорт қоғамның барлық топтарына қолжетімді, дене шынықтыру мен спорттық белсенділікті жаппай таратуға бағытталған қызмет саласы ретінде түсіндіріледі. Қазақстанның заңнамасында да «бұқаралық спорт» ұғымы халықтың дене шынықтыруды дамытуға жәрдемдесетін спорттық қозғалыс деп анықталған. Яғни кәсіби жоғары жетістіктер спортынан бөлек, күнделікті өмірде адамдардың өз денсаулығын нығайту, бос уақытын тиімді өткізу үшін жүйелі түрде айналысатын спорттық белсенділіктері – бұқаралық спорттың негізі. Оның басты мақсаты – мүмкіндігінше көп адамды тұрақты түрде спортпен шұғылдануға тарту.

Бұқаралық спорттың әлеуметтік маңызы зор әрі көпқырлы. Дене белсенділігінің артуы халықтың денсаулық көрсеткіштерін жақсартып, созылмалы аурулардың алдын алатыны дәлелденген. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы жеткілікті физикалық белсенділік инсульт, қант диабеті, жүрек аурулары және кейбір қатерлі ісіктердің тәуекелін едәуір төмендететінін атап көрсетеді. Сонымен қатар, спортпен шұғылдану өмір сүру ұзақтығын ұлғайтып, еңбек өнімділігі мен жалпы өмір сапасын көтереді. Спорт – қоғам өмірінің маңызды бөлігі ретінде әлеуметтік интеграцияға да ықпал етеді: ортақ спорттық әрекеттер әртүрлі әлеуметтік топтар арасындағы байланысты нығайтып, жастарды тәртіптілік, мақсатқа талпыну, командалық жұмыс сияқты қасиеттерге баулиды. Бұқаралық спорт шаралары адамдарды достық пен татулық рухында біріктіріп, қоғамдағы бірлік пен патриотизм сезімін күшейтеді. Сондықтан көптеген сарапшылар бұқаралық спортты ұлт саулығының және елдің өркендеуінің негізі деп біледі. Мемлекет үшін салауатты әрі белсенді ұлт қалыптастыру – ұзақ мерзімді әлеуметтік-экономикалық тиімді инвестиция, себебі халықтың спортпен шұғылдануы аурулардың азаюына, медицинаға жұмсалатын шығындардың қысқаруына және жұмыс күшінің сапасының артуына әкеледі. Сондай-ақ спортты мазмұнды бос уақыт түрі ретінде дамыту жастар арасындағы құқық бұзушылық пен зиянды әдеттердің алдын алуға көмектеседі. Қорыта айтқанда, бұқаралық спортты жан-

жақты қолдау мемлекет болашағы үшін стратегиялық маңызы бар іс болып табылады.

Соңғы он жылда Қазақстанда бұқаралық спортты дамыту мемлекеттік саясаттың басым бағыттарының бірі ретінде айқындалды. Ұлттық деңгейде дене шынықтыру мен спортты өркендетуге арналған стратегиялық құжаттар қабылданып, нақты бағдарламалар жүзеге асырылуда. Соның нәтижесінде халықтың спортпен жүйелі айналысу көрсеткіші айтарлықтай өсті: егер 2010 жылдардың басында бұл көрсеткіш 20% шамасында болса, 2021 жылы 34%-ға, ал 2024 жылы 41%-ға жетті. Балалар мен жасөспірімдерді спорт секцияларына тарту үшін **Artsport** сияқты жан басына шаққандағы қаржыландыру бағдарламасы енгізіліп, мектеп спорты мен студенттік лигалар жандана түсті. Мемлекет спорт инфрақұрылымын кеңейтуге ерекше көңіл бөлді: жаңа спорт кешендері, дене шынықтыру-сауықтыру орталықтары мен алаңдар салынып, ауылдық жерлерде спорт нұсқаушысы штаттары енгізілді. Жалпы, бұқаралық спорт қозғалысы елімізде жаңғырып, салауатты өмір салты идеологиясы біртіндеп қоғамда орнығуда. Мемлекеттік басқару жүйесі де бұл саладағы саясатты үздіксіз іске асырып, қажет жағдайда бағдарламаларды түзетіп отыруда (мысалы, **Artsport** бағдарламасын жетілдіру, нормативтерді өзгерту арқылы). Бұл жүргізілген шаралар бұқаралық спортты дамыту саясатының алғашқы оң нәтижелерін беріп жатқанын көрсетеді.

Дегенмен, зерттеу барысында Қазақстандағы бұқаралық спорт саясатын іске асыруда әлі де бірқатар түйткілді мәселелер бары анықталды. Ең алдымен, қаржыландыру көлемі жеткіліксіз және қолда бар ресурстар кейде тиімсіз жұмсалады: мемлекет спортқа қомақты қаржы бөлгенімен, оның едәуір бөлігі кәсіби спорт пен жарыстарға кетеді де, бұқаралық спортқа салыстырмалы аз тиеді. Бұқаралық спорт инфрақұрылымының тапшылығы айқын сезіледі, әсіресе ауылдық жерлерде және шағын қалаларда спорт залдары мен алаңдарының жетіспеуі халықтың спортпен шұғылдану мүмкіндігін шектейді. Өңірлер арасындағы теңсіздік те назар аударарлық: спортпен тұрақты айналысатындардың үлесі қала тұрғындары арасында жоғары болғанымен, ауыл халқының тек төрттен бірі ғана жүйелі спортқа тартыла алған. Бұл айырмашылықтың себептері – ауылда секциялар мен нұсқаушылардың аздығы, материалдық базаның әлсіздігі. Басқару және үйлестіру жағынан да проблемалар бар: денсаулық сақтау, білім беру, көлік және еңбек сияқты байланысты салалармен спорт саясатының өзара ықпалдастығы толық жолға қойылмаған. Кейбір жағдайларда жемқорлық тәуекелдері мен ресурстардың тиімсіз игерілуі де байқалады, мысалы, қаражаттың дұрыс бөлінбеуінен кей облыстарда балалар спортын қаржыландыратын **Artsport** бағдарламасы уақытша тоқтап қалған оқиғалар болды. Мұндай кемшіліктер мемлекеттік саясаттың көзделген нәтижелерге толық қол жеткізуіне кедергі келтіруде. Түйіндей айтсақ, Қазақстанда бұқаралық спортты дамыту бағытында белгілі

жетістіктер болғанымен, қаржы, инфрақұрылым және ұйымдастыру салаларындағы шешілмеген мәселелер әлі де өзекті болып отыр.

Дамыған елдердің тәжірибесі бұқаралық спортты табысты дамыту үшін кешенді және ұзақ мерзімді саясат керектігін көрсетті. **Финляндия** – әлемдегі ең «спортсүйер» елдердің бірі, онда ересек тұрғындардың шамамен 70%-ы үнемі дене белсенділігімен айналысады. Бұл жоғары көрсеткішке Финляндия үкіметі мен жергілікті муниципалитеттердің ондаған жылдар бойы жүргізген жүйелі саясаты арқылы қол жетті. Еліміздің әрбір қала-ауылында спорт залдары, мұз айдындары, жүгіру және шаңғы жолдары сияқты инфрақұрылым қолжетімді; барлық мектептер заманауи спорт ғимараттарымен жабдықталған және сабақтан тыс уақытта жұртшылыққа ашық болады. 5,5 млн халқы бар Финляндияда 20 мыңнан астам спорт клубы тіркелген, олардың көпшілігі еріктілер негізінде жұмыс істейді және мемлекеттен қолдау алады. Халықтың 10%-дан астамы спорттық еріктілер ретінде (тегін жаттықтырушы не ұйымдастырушы) қатысады. Мұның бәрі «**Баршаға спорт**» идеологиясымен ұштасып, 1970 жылдардан бері әр азаматтың күнделікті мәдениетінде спортпен шұғылдану әдетке айналған. Мемлекеттің ақпараттық насихаты, білім беру жүйесіне дене белсенділік бағдарламаларын енгізуі, сондай-ақ министрліктер арасындағы үйлестіру кеңесінің жұмысы фин қоғамында салауатты өмір салтын нормаға айналдырды. Бұл үлгі көрсеткендей, жергілікті басқарудың белсенді рөлі, ерікті спорт клубтарын қолдау және сектораралық үйлестіру – бұқаралық спортты дамытудың тиімді құралдары.

**Оңтүстік Корея** да бұқаралық спорт қозғалысын мемлекеттік деңгейде қолдау нәтижесінде елеулі табыстарға жетті. 2019 жылы оңтүстіккореялықтардың 66,5%-ы аптасына кемінде бір рет спортпен айналысса, COVID-19 әсерінен 2020 ж. бұл көрсеткіш 60%-ға түскен, алайда қазір қайта өсіп келеді. Корея үкіметі 1990 жылдардан бері қабылдаған «Баршаға спорт» ұлттық заңдары мен бағдарламалары аясында бүкіл ел бойынша халықтық спорт орталықтары желісін құрды. Бүгінде Оңтүстік Кореяда 115 мыңнан аса әуесқой спорт клубы тіркелген (мүшелер саны 5,6 млн адам немесе халықтың ~10%-ы). Әрбір қала мен ауданда мемлекет қаржыландырған көпфункционалды спорт кешендері жұмыс істейді, онда тұрғындарға бассейн, зал, фитнес орталық, жүгіру жолы секілді мүмкіндіктер қолжетімді. Халық бұл орталықтарға символикалық аз мөлшерде ақы төлеп, жақын маңдағы кез келген кешенге келе алады. Сонымен қатар, Кореяда жаппай спорттық шаралар дәстүрге айналған: жыл сайын көктем және күз айларында бүкіл ел бойынша жүздеген марафон, веложарыс, турнир өтеді, оларға кәсіби спортшылармен бірге қарапайым азаматтар да белсене қатысады. Мемлекеттік деңгейде барлық өңірлерді қамтитын Ұлттық спорт фестивальдері ұйымдастырылып, әр мектеп пен университетте міндетті түрде спартакиада түріндегі жарыстар өткізіледі. Бұл шаралар кеңінен ақпараттандырылып,

қоғамда спортты насихаттау мәдениетін қалыптастырады. Оңтүстік Кореяның үлгісі Қазақстан үшін инфрақұрылымға инвестиция тартудың (мемлекеттік-жекеменшік әріптестік арқылы жергілікті спорт орталықтарын көбейту), спорттық әуесқой клубтарды жүйелеудің және бұқаралық шараларды тұрақты өткізудің маңыздылығын көрсетеді. Сондай-ақ медиа мен танымал тұлғаларды пайдаланып, бұқаралық спортқа қызығушылықты арттыру тәсілдерін де үйренуге болады.

**Франция** тәжірибесі де назар аударарлық: 2017 жылғы дерек бойынша француздардың 61%-ы тұрақты түрде спортпен шұғылданады, яғни халықтың жартысынан астамы спортты өмірінің бір бөлігіне айналдырған. Францияда спорт мемлекеттік саясатта әлеуметтік және мәдени саланың құрамдас бөлігі ретінде қарастырылады. Жергілікті билік (қалалар мен коммуналар) тұрғындарға жақын жерден спортпен айналысу мүмкіндігін жасауға жауапты: әр жерде спорттық кешендер, алаңдар салынып, оларды түрлі спорт клубтарының пайдалануына береді. Елде мыңдаған жергілікті спорттық клубтар мен секциялар жұмыс істеп, негізінен балалар мен жастарды спортқа баулиды, жарыстар ұйымдастырады; ал ұлттық спорт федерациялары осы клубтарды біріктіріп, үйлестіреді. Мемлекет спорт инфрақұрылымын жасап беріп, оны ары қарай тиімді пайдалану ісін қоғамдық бірлестіктер мен жеке бастамаларға жүктеу үлгісін ұстанады – бұл бюджетке салмақ түсірмей, халықты кеңірек қамтуға мүмкіндік береді. Сонымен бірге, Францияда ірі компаниялардың көпшілігінің өз корпоративті спорт клубтары бар, кәсіпорындар арасында жыл сайын спартакиадалар өтеді. Яғни жұмыс берушілер деңгейінде де спортпен шұғылдануды қолдайтын мәдениет қалыптасқан. Жалпы, шетелдік озық тәжірибелер Қазақстан үшін бұқаралық спортты дамытуда тұрақты қаржыландыру, жергілікті органдарға өкілет беру, еріктілер мен жеке секторды тарту және спортты қоғам мәдениетінің ажырамас бөлігіне айналдыру қажеттігін көрсетеді. Кейбір қадамдар елімізде де іске асуда (мысалы, «Қолжетімді спорт» жобасы, ауылдық округтерге спорт нұсқаушыларын енгізу), дегенмен әлемдік үлгілерден үйренер бағыттар әлі көп.

### **Ұсыныстар**

1. **Қаржыландыруды тұрақтандыру және ұлғайту.** Бұқаралық спортқа жұмсалатын мемлекеттік қаржы ұзақ мерзімге кепілдендіріліп, оның көлемі ішкі жалпы өнімнің белгілі бір үлесінен (мысалы, кемінде 1%-дан) төмен түспеуі тиіс. Спорт шығындарының елеулі бөлігін бұқаралық және балалар спортына бағыттап, жан басына шаққандағы қаржыландыру бағдарламасын толық қамту қажет. Сондай-ақ, жеке сектордың үлесін арттыру үшін демеушілер мен меценаттарды ынталандыратын салықтық жеңілдіктер сияқты тетіктерді енгізу ұсынылады.

2. **Спорт инфрақұрылымын барлық өңірлерде қамтамасыз ету.** Спорт инфрақұрылымын дамыту жөніндегі мемлекеттік жоспарды толық және

уақытылы жүзеге асырып, 2025 жылға белгіленген негізгі көрсеткіштерге (халықтың спорт нысандарына қолжетімділігі 50%) қол жеткізу қажет. Барлық өңірлерді тең қамту үшін инфрақұрылым тапшылығы жоғары аймақтар мен ауылдық жерлерде қосымша спорт нысандарын салып, әр ауылда қарапайым спорт алаңы мен әр мектепте спорт залы болуы тиіс. Бұл мақсатта мемлекеттік қаржыландырумен қатар, жеке инвестицияларды кеңінен тартып, мемлекеттік-жекеменшік әріптестік механизмдері мен салықтық ынталандыру тетіктерін пайдалану керек.

3. **«Қолжетімді спорт» жобаларын кеңейту.** Ел көлемінде тұрғындардың тегін спортпен шұғылдануына мүмкіндік беретін «Қолжетімді спорт» үлгісіндегі бағдарламаларды жүйелеп, барлық қала мен ірі аудан орталықтарында ашық ауада өтетін тегін жаттығуларды тұрақты ұйымдастыру қажет. Сондай-ақ, қоғамның спортқа қызығушылығын арттыру үшін жыл сайын ұлттық деңгейде Спорт күнін немесе апталығын белгілеп, осы мерзімде бүкіл ел бойынша бұқаралық жарыстар, ашық есік күндері және спорттық іс-шараларды өткізу дәстүрге айналдырған жөн.

4. **Спорттық клубтар мен қоғамдық бастамаларды ынталандыру.** Бұқаралық спортты дамытуда мемлекеттік емес ұйымдардың рөлін күшейту үшін заңнамалық және ұйымдық қолдау шараларын жүзеге асырған жөн. Жергілікті әуесқой спорт клубтарын шағын гранттар арқылы қолдап, әр өңірде спорт ардагерлері мен еріктілердің бастамасымен бұқаралық спорт қауымдастықтарының құрылуына жағдай жасау қажет. Олардың іс-шараларын мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс арқылы қаржыландырып, студент жастарды спорттық волонтерлік қызметке тартуды ынталандыру тетіктерін енгізу ұсынылады.

5. **Саланы цифрландыру және деректерге негізделген басқару.** Бұқаралық спорт саласына заманауи цифрлық шешімдерді кеңінен енгізу қажет: бірыңғай электронды платформа арқылы азаматтарға өңірлеріндегі барлық спорт секциялары мен іс-шаралары туралы мәлімет қолжетімді болуы тиіс. Спорт ұйымдары мен нысандарының жүктемесі, қатысушылар саны сияқты көрсеткіштерді онлайн бақылауға мүмкіндік беретін есеп жүйесін орнатып, жиналған деректер негізінде жоспарлау және бағалау жүргізген дұрыс. Сонымен қатар, халықтың дене белсенділігі деңгейіне қатысты тұрақты зерттеулер ұйымдастырып, олардың нәтижелерін ашық жариялап отыру ұсынылады.

6. **Ведомствоаралық үйлестіруді күшейту.** Спортты дамыту шараларын денсаулық сақтау, білім беру және еңбек саясаттарымен тығыз интеграциялап, бірнеше министрлікті қамтитын кешенді ұлттық бағдарлама деңгейінде іске асыру қажет. Мысалы, «Денсаулық және белсенді өмір» атты жобалық бастама қабылданып, оның аясында спорт инфрақұрылымын жетілдіру, халыққа салауатты өмір салтын насихаттау, дәрігерлердің дене шынықтыруды

тағайындауы және жұмыс орындарында фитнеске жағдай жасау сияқты көпсалалы шаралар нормативтік түрде енгізілуі тиіс. Халықаралық тәжірибе мұндай кешенді саясаттың тиімділігін көрсетіп отыр (Жапониядағы «Sport Basic Plan» үлгісі).

**7. Ұлттық спорт түрлері мен дәстүрлі қозғалыс белсенділіктерін дамыту.** Қазақтың ұлттық спорт ойындарын бұқаралық спорт саясатымен ұштастырып, мектеп бағдарламасына енгізілген ұлттық спорт түрлерін сапалы іске асыру қажет. Сонымен бірге, ұлттық спорттан бұқаралық турнирлер мен фестивальдерді (көкпар, қазақ күресі, тоғызқұмалақ, т.б.) көбейтіп, оларды тұрақты дәстүрге айналдыру керек. Бұл қадамдар ұлттық бірегейлікті нығайтып, әсіресе ауыл жастарын спортқа тартуға септігін тигізеді. Сондай-ақ, бұрын кең тараған спорттық туризм мен «GTO» нормативтері секілді қолданбалы спорт түрлерін заманауи форматта қайта жандандырып, әр жас санатына арналған көпсайыс жарыстары мен егде жастағыларға арналған «Белсенді зейнеткер» бағдарламаларын енгізу ұсынылады.

Қорыта айтқанда, Қазақстандағы бұқаралық спортты дамытуға бағытталған мемлекеттік саясат соңғы жылдары қарқын алып, алғашқы оң нәтижелерін бере бастады. Стратегиялық құжаттар мен бағдарламалар жүзеге асырылып, халықтың спортпен айналысу көрсеткіштері айтарлықтай өсті. Балалар мен жастарды спортқа тарту, инфрақұрылымды кеңейту, секциялар мен лигаларды қолдау арқылы бұқаралық спорт қозғалысы ел ішінде жанданып келеді. Бұл – мемлекеттік саясаттың әлеуметтік тиімділігін растайтын оң үрдіс. Дегенмен, алда тұрған міндеттер әлі де ауқымды: қаржыландыруды арттыру және тиімді жұмсау, барлық өңірлерді заманауи спорт инфрақұрылымымен қамту, ауыл мен қала арасындағы спорттық мүмкіндік алшақтығын жою, басқару жүйесін жетілдіріп, түрлі секторлардың күшін біріктіру, жемқорлық тәуекелдерін жою сынды мәселелер кешенді шешуді талап етеді. Ұсынылған шаралар пакетін дәйекті іске асыру арқылы Қазақстан жақын болашақта бұқаралық спортпен айналысатын халықтың үлесі бойынша алдыңғы қатарлы елдер қатарына қосыла алады. Спорттық белсенді, дені сау қоғам құру – тек спорт саласының ғана емес, тұтас ұлттың өркендеуі мен болашағына салынатын инвестиция. Сондықтан бұқаралық спортты дамыту саясаты мемлекеттік саясаттың басым бағыты ретінде тұрақты қолдау тауып, жүйелі жалғасын табуы қажет. Бұл өз кезегінде Қазақстан азаматтарының өмір сапасын арттырып, ұлт денсаулығын нығайтуға және елдің әлеуметтік-экономикалық әлеуетін күшейтуге қызмет етеді.

### **Пайдаланылған әдебиеттер тізімі**

1. Назарбаев Н.Ә. Қазақстан – 2050 Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.

Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, 14.12.2012 ж. – Астана, 2012. (үзінді).

2. Тоқаев Қ.Ж. "Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі". Қазақстан Республикасының Президенті Қ. Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, 02.09.2019 ж. – *Нұр-Сұлтан*, 2019. (үзінді).

3. Қазақстан Республикасының «Дене шынықтыру және спорт туралы» Заңы. 2014 жылғы 3 шілде, №228-V ҚРЗ. – Астана, 2014. (Заңның 1-бабы 1-тармағының 4) тармақшасы: «бұқаралық спорт» анықтамасы).

4. Қазақстан Республикасында дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2025 жылға дейінгі тұжырымдамасы. ҚР Президентінің 2015 ж. 24 қаңтардағы № 993 Жарлығымен бекітілген. – Астана, 2015. (Тұжырымдаманың мақсат-міндеттері және статистикалық деректер).

5. Махамбетов М. (ҚР МСМ Спорт және ДШ комитеті Бұқаралық спортты дамыту басқармасының басшысы). *2021 жылғы бұқаралық спорттың даму қорытындылары жөніндегі мәлімет*. – ҚР Мәдениет және спорт министрлігі, 2022. (Халықтың спортпен қамтылуы 34,28% және сандық көрсеткіштер).

6. «Елімізде бұқаралық спорт қалай дамып жатыр». ҚазАқпарат ХАА талдау материалы, 16.01.2022 ж. – *kaz.inform.kz*. (2020 жылғы заңнамалық түзетулер, 2021 жылғы атқарылған шаралар жөнінде).

7. Жақсылық А.А., Омаров М.М. Қазақстан Республикасында бұқаралық спорттың дамуы және халықаралық тәжірибе // *Вестник науки*, 2018, №5(14), т.4. – Б. 48-54. (Қазақстандағы 2016–2017 жж. спортпен қамту статистикасы және өзекті мәселелер).

8. «Бұқаралық спорт – ұлт саулығының кепілі». Әнуар Жұмашбаев – *Егемен Қазақстан* газеті, 21.09.2022 ж. (Президент тапсырмалары, Шымкент жастар лигасы туралы).

9. Үкімет отырысының материалы: «Бұқаралық спортты дамыту және салауатты өмір салтын қалыптастыру». ҚР Премьер-Министрінің ресми сайты, 05.04.2022 ж. – *primeminister.kz / ult.kz*. (Дәурен Абаевтың баяндамасынан: инфрақұрылым тапшылығы 39%, Artsport іске асуы).

10. «Еліміздің спорттағы қадамы: жаңа заң жобасы, жүйелі реформалар, цифрландыру». – *Bizdin Oskemen* (Біздің Өскемен) порталы, 14.04.2025 ж. (8 млн адам немесе 41,4%, 50% межесі 2029 жылға; Президент сөзі және жаңа заң жобасы).

11. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы. *Physical Activity Factsheet – Finland, 2018*. – Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2018. (Финляндияда жалпы қатысу деңгейі 70% екені).

12. Lee, O., Park, S., Kim, Y., So, W. Participation in Sports Activities before and after COVID-19 Outbreak: Analysis of the 2020 Korea National Sports

Participation Survey // *Healthcare* (Basel), 2022, Vol.10(1), 122. – doi:10.3390/healthcare10010122. (Оңтүстік Кореяда аптасына кемінде 1 рет спортпен айналысу 2019 ж. 66.58%, 2020 ж. 60.10% болғаны).

13. BPCE L'Observatoire du Sport. The Sports Industry takes its bearings – *Groupe BPCE*, February 2020. (Францияда 2017 ж. халықтың 61%-ы тұрақты физикалық белсенді, 2012 ж. салыстырғанда +7%).

14. Abai.kz ақпараттық порталы. «Қазақстандағы бұқаралық спорт туралы» – Алмаз Ещанов, 17.02.2025 ж. (8 млн адам немесе 40% спортпен шұғылданады, 50% межесі; бұқаралық спорттың маңызы мен дәйексөздер).

## **АНАЛИЗ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ, НАПРАВЛЕННОЙ НА РАЗВИТИЕ МАССОВОГО СПОРТА В КАЗАХСТАНЕ**

**Апахаев А.А.**

**Научный руководитель:** Масалимова Ә.Р.

*В статье анализируется формирование и реализация государственной политики, направленной на развитие массового спорта в Республике Казахстан. В ходе исследования рассматриваются социальная значимость массового спорта, современное состояние, основные проблемы и пути их решения. Авторы сравнивают казахстанский опыт с примерами Финляндии, Южной Кореи и Франции, предлагая конкретные рекомендации по повышению эффективности государственной политики в данной сфере.*

**Ключевые слова:** массовый спорт, государственная политика, здоровый образ жизни, спортивная инфраструктура, международный опыт.

## **ANALYSIS OF STATE POLICY AIMED AT THE DEVELOPMENT OF MASS SPORTS IN KAZAKHSTAN**

**Apakhaev A.A.**

**Scientific supervisor:** Masalimova A.R.

*The article analyzes the formation and implementation of state policy aimed at developing mass sports in the Republic of Kazakhstan. The study examines the social significance of mass sports, their current state, main challenges, and possible solutions. The authors compare Kazakhstan's experience with that of Finland, South Korea, and France, offering specific recommendations to improve the effectiveness of state policy in this area.*

**Keywords:** mass sports, state policy, healthy lifestyle, sports infrastructure, international experience.

## REFERENCES

1. Nazarbayev N.A. *Kazakhstan – 2050 Strategy: A New Political Course of the Established State*. Address of the President of the Republic of Kazakhstan N. Nazarbayev to the People of Kazakhstan, December 14, 2012. – Astana, 2012. (Excerpt).
2. Tokayev K.K. “*Constructive Public Dialogue – the Basis of Stability and Prosperity of Kazakhstan*.” Address of the President of the Republic of Kazakhstan K. Tokayev to the People of Kazakhstan, September 2, 2019. – Nur-Sultan, 2019. (Excerpt).
3. *Law of the Republic of Kazakhstan “On Physical Culture and Sports*.” July 3, 2014, No. 228-V ZRK. – Astana, 2014. (Article 1, Paragraph 1, Subparagraph 4: Definition of “mass sports”).
4. *Concept for the Development of Physical Culture and Sports in the Republic of Kazakhstan until 2025*. Approved by the Decree of the President of the Republic of Kazakhstan dated January 24, 2015, No. 993. – Astana, 2015. (Goals, objectives, and statistical data).
5. Makhambetov M. (Head of the Department for the Development of Mass Sports, Committee for Sports and Physical Culture, Ministry of Culture and Sports of the Republic of Kazakhstan). *Report on the Results of the Development of Mass Sports in 2021*. – Ministry of Culture and Sports of the Republic of Kazakhstan, 2022. (Population sports participation rate – 34.28% and quantitative indicators).
6. “*How Mass Sports Are Developing in Our Country*.” Analytical material by Kazinform International News Agency, January 16, 2022. – [kaz.inform.kz](http://kaz.inform.kz). (Legislative amendments of 2020 and measures taken in 2021).
7. Zhaksylyk A.A., Omarov M.M. *Development of Mass Sports in the Republic of Kazakhstan and International Experience // Vestnik Nauki*, 2018, No.5(14), Vol.4. – P. 48–54. (Statistics on sports participation in 2016–2017 and current issues in Kazakhstan).
8. “*Mass Sports – the Guarantee of National Health*.” Anuar Zhumashbayev – *Egemen Kazakhstan* newspaper, September 21, 2022. (Presidential instructions, Shymkent Youth League).
9. *Cabinet Meeting Material: “Development of Mass Sports and Promotion of a Healthy Lifestyle*.” Official website of the Prime Minister of the Republic of Kazakhstan, April 5, 2022. – [primeminister.kz](http://primeminister.kz) / [ult.kz](http://ult.kz). (From Dauren Abayev’s report: 39% infrastructure shortage, implementation of Artsport program).

10. “*The Country’s Steps in Sports: New Law, Systemic Reforms, Digitalization.*” – Bizdin Oskemen portal, April 14, 2025. (8 million people or 41.4%; 50% target by 2029; President’s statement and new draft law).
11. World Health Organization. *Physical Activity Factsheet – Finland, 2018.* – Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2018. (General participation rate in Finland – 70%).
12. Lee O., Park S., Kim Y., So W. *Participation in Sports Activities before and after COVID-19 Outbreak: Analysis of the 2020 Korea National Sports Participation Survey // Healthcare (Basel)*, 2022, Vol.10(1), 122. – doi:10.3390/healthcare10010122. (In South Korea, at least once-a-week sports participation decreased from 66.58% in 2019 to 60.10% in 2020).
13. BPCE L’Observatoire du Sport. *The Sports Industry Takes Its Bearings.* – Groupe BPCE, February 2020. (In France, 61% of the population were regularly physically active in 2017, +7% compared to 2012).
14. *Abai.kz Information Portal.* “On Mass Sports in Kazakhstan” – Almaz Yesanov, February 17, 2025. (8 million people or 40% engage in sports; 50% target; importance and quotations on mass sports).